

Biên soạn:

Nguyễn Huy Thắng - Nguyễn Như Mai - Nguyễn Quốc Tín

NHÀ TRẦN

Hào khí Đông A

[Dành cho học sinh tiểu học]

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG

ĐÒNG HỌ ĐÔNG A

Thiền sư Pháp Hiền sau khi đắc đạo về lập chùa ở vùng Từ Sơn, Bắc Ninh, thu nạp đệ tử. Hay tin, tăng đồ theo học rất đông. Trần Tự Viễn là một chú bé nghèo, hằng ngày vẫn kiếm củi cạnh chùa. Thấy cậu bé có vẻ lanh lợi, thiền sư bèn đem về nuôi, truyền dạy võ nghệ và kinh sách cho. Sau nhiều năm tu luyện, Tự Viễn trở thành đệ tử xuất sắc, thông thạo các môn võ nghệ. Sẵn tính hào hiệp, ông nhiều phen ra tay giúp dân chống bọn quan tham và giặc cướp quanh vùng. Từ đó hình thành dòng họ Trần vừa tinh thông Phật pháp, vừa có tinh thần thượng võ.

Đến thời Trần Tự An (thế kỉ 11), võ phái của họ Trần phát triển rất mạnh ở vùng Kinh Bắc. Để phân biệt với các môn phái khác, ông đặt tên võ phái của mình là Đông A, chiết tự từ chữ *Trần* gồm hai chữ *Đông* và *A* hợp lại.

Tiếp theo nhiều đời nữa, dòng họ Trần chuyển về vùng Tức Mặc (Nam Định), khai phá đất đai và đánh cá trên sông Hồng. Võ phái Đông A tiếp tục phát triển, đông đến cả nghìn người.

Vào cuối thời Lí, có thầy địa lí giỏi bị nạn quyền thần, được người họ Trần cứu mạng. Để trả ơn, ông mách cho họ Trần một thế đất tốt ở tả ngạn sông Hồng gọi là Thái Đường, thuộc phủ Long Hưng, Thái Bình. Họ Trần nghe theo chuyển về nơi đây làm ăn sinh sống. Quả nhiên, gia sản của dòng họ ngày càng phát đạt.

Đến đời Trần Lí, ông lập ra trang Hải Ấp, chiêu tập anh hào, xây dựng lực lượng, đóng nhiều thuyền bè vùng vẫy khắp vùng. Trần Lí sinh được ba người con là Trần Thừa, Trần Tự Khánh và Trần Thị Dung. Danh tiếng của dòng họ nổi như cồn, không một thế lực nào dám dòm ngó.

Triều Lí lúc này đã hết sức rối ren. Lần bị loạn Quách Bốc (1209)⁽¹⁾ vua Cao Tông phải chạy lên vùng núi Quy Hóa, hoàng hậu và Thái tử Sảm thì giạt về phía nam, đến nương nhờ họ Trần ở Hải Ấp.

Chính từ đây đã bắt nguồn cuộc hôn phối Lí - Trần dẫn đến việc chuyển giao triều đại. Đầu tiên là Thái tử Lí Hạo Sảm lấy Trần Thị Dung, sinh được Lí Phật Kim, sau được đưa lên ngôi là Lí Chiêu Hoàng. Tiếp theo là cuộc nhân duyên giữa Lí Chiêu Hoàng và Trần Cảnh, con của Trần Thừa, để rồi Chiêu Hoàng nhường ngôi báu cho chồng. Trần Cảnh lên ngôi, trở thành vị vua đầu tiên của nhà Trần, hiệu là Trần Thái Tông (1225).

⁽¹⁾ Xem bài *Quách Bốc đại náo cung đình (Chuyện hay sử Việt - Thời Lí)*.

Nhà Trần bắt đầu từ Trần Thái Tông, trải qua mười hai đời vua luôn tự hào nhận mình là dòng họ Đông A, bắt nguồn từ cụ tổ Trần Tự An hồi còn là một võ phái ở Kinh Bắc...

NGHĨA CỦA ĐẾ HIỆU

Trần Cảnh lên ngôi không phải do tự mình định đoạt mà được vợ nhường ngôi nên không dùng chữ “Thái Tổ” mà gọi là Trần Thái Tông. Trần Thừa chưa từng làm vua, nhưng được vua Thái Tông tôn làm Thái thượng hoàng và là một trong hai trường hợp tương tự trong lịch sử Việt Nam (người kia là Sùng Hiến Hầu, cha của Lí Thần Tông). Trần Lí, cha của Trần Thừa và là ông nội của vua Thái Tông cũng được tôn là nguyên tổ của nhà Trần.

TRẦN – LÍ MỘT NHÀ

Lên ngôi khi mới 7 tuổi, vua Trần Thái Tông được thái sư Trần Thủ Độ phò tá. Thái sư là em họ của Thượng hoàng Trần Thừa, tức là chú họ của vua. Chú Độ quả là người cúc cung tận tụy với dòng tộc. Một tay ông đã tác thành để cháu mình trở thành chồng của Lí Chiêu Hoàng. Lại một tay ông dàn dựng để Chiêu Hoàng “nhường” ngôi cho chồng, mở ra triều Trần.

Nhưng bấy giờ đương buổi giao thời, nhiều người vẫn còn nặng lòng với nhà Lí. Lại đúng lúc Nguyễn Nộn, Đoàn Thượng nổi lên quấy phá ở Bắc Giang, Hồng Châu khiến lòng người

càng thêm li tán. Để được tập trung đối phó với giặc giã và các thế lực chống đối, Trần Thủ Độ muốn nhờ cậy Thượng hoàng Trần Thừa lo việc phụ chính cho tân vương, con trai mình. Nhưng Thượng hoàng e riêng mình không kham được công việc trọng đại này. Thái sư chợt nảy ra một ý: giao cho Thái úy Trần Liễu, anh trai vua!

Không ngờ, việc này lại có duyên thế. Hai anh em hơn kém nhau 7 tuổi. Từ bé, Trần Cảnh – tên tục của nhà vua – đã “thần tượng” anh Liễu, người sớm có dáng vẻ đàng hoàng, rõ ra một bậc trưởng nam. Cậu cứ một điều anh Liễu, hai điều anh Liễu suốt. Còn người anh cũng quen gọi em là Cá Lành Canh, vì em bơi giỏi như cá vậy. Giờ đăm đưng trọng trách phụ chính giúp vua em, vị Thái úy trẻ tuổi vẫn quen như trong nhà, cứ hay gọi vua là... Cá Lành Canh. Chú Độ cứ phải uốn nắn mãi. Nhưng những lúc chỉ có hai anh em, anh Liễu lúc thì râu Bệ hạ, lúc lại cứ Cá Lành Canh mà gọi!

Thời gian thấm thoát trôi qua. Nhà vua lớn dần và cũng ngày một cứng chạc. Rồi cũng đến lúc vua tự ra quyết định của riêng mình, không cần đến sự chỉ bảo của Thái sư, Thượng hoàng hay anh Liễu nữa. Năm 1234, khi tròn 16 tuổi, nhà vua xuống chiếu phong anh trai làm Hiển Hoàng. Thái sư Trần Thủ Độ hay tin không bằng lòng. Tước vị “Hoàng” chỉ để dành cho hoàng đế tự xưng, không thể ban cho kẻ bầy tôi được. Vua Thái Tông không cãi lại chú nhưng cứ quyết!

Không chỉ ban thưởng hậu, vị vua trẻ còn lo chuyện khuê phòng cho anh nữa. Mặc dù bấy giờ Trần Liễu đã có vợ, nhà vua vẫn quyết định ban cho anh lấy Thuận Thiên công chúa,

chị gái của hoàng hậu Chiêu Thánh. Hai anh em lấy hai chị em, bốn người trẻ tuổi ngày càng thân yêu quấn quýt nhau hơn. Vua thường cho vời anh vào cung, không quên dặn cho chị Thuận Thiên vào cung. Hai anh em lo bàn việc nước, chuyện triều chính hay dân sự. Hai chị em thì tỉ tê trò chuyện như ngày nào còn sống dưới cùng một mái nhà. Để rồi cuối buổi bốn người cùng ngồi ăn bữa cơm “ngự thiện” vua ban...

Mọi chuyện cứ thế trôi đi êm ả như không có chuyện gì. Cho đến một ngày, một chuyện xảy ra khiến triều đình xôn xao. Bấy giờ đương lúc nước to. Triều đình họp bàn. Hiển Hoàng Trần Liễu đi thuyền vào chầu. Lúc qua cung Lệ Thiên, thấy người cung phi cũ của triều Lí, Trần Liễu không nén được lòng dục, đã dừng thuyền cưỡng dâm nàng.

Triều đình hặc tội. Các quan mỗi người một ý, cuối cùng đành đưa lên để vua quyết. Vừa giận vừa thương anh, Trần Thái Tông xuống chỉ giáng Thái úy, Hiển Hoàng Trần Liễu xuống làm Hoài Vương. Đồng thời cho đổi tên cung Lệ Thương thành Thượng Xuân. Trong thâm tâm, nhà vua vẫn muốn “binh thường hóa” chuyện của anh Liễu!

MỘT CHÚT QUAN HỆ GIA ĐÌNH

Trần Thái Tông và Trần Liễu là con của Thượng hoàng Trần Thừa. Trần Thị Dung là em gái Thượng hoàng, được gọi là công chúa Thiên Cực. Trước đó khi là vợ vua Lí Huệ Tông, bà được phong là hoàng hậu Thuận Trinh, sinh ra hai công chúa là Thuận Thiên và Chiêu Thánh.

Như vậy, sau khi Trần Cảnh lấy Chiêu Thánh và Trần Liễu lấy Thuận Thiên, hai người còn phải gọi cô Trần Thị Dung là mẹ vợ.

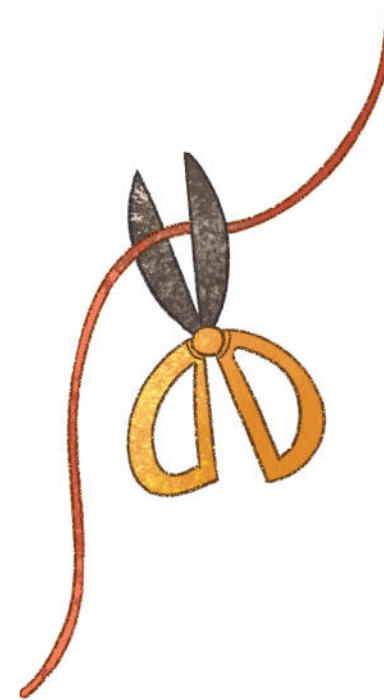
Thiên Cực công chúa Trần Thị Dung sau lại lấy em họ là Thái sư Trần Thủ Độ, nên hai anh em cũng phải gọi Thủ Độ là dượng.

Vào thời nhà Trần, người trong dòng tộc lấy nhau là chuyện bình thường, thậm chí còn là chủ trương của dòng tộc để ngôi vua khỏi rơi vào tay dòng họ khác.

“TAN ĐÀN XẺ NGHÉ”

Vua Trần Thái Tông và hoàng hậu Chiêu Thánh thành thân, đến khi cả hai 15 tuổi thì sinh hoàng tử Trịnh. Nhưng vì đẻ non, nên bị chết ngay sau khi sinh. Sau đó, cả hoàng cung mong ngóng mãi mấy năm mà không thấy hoàng hậu mang thai rỗng.

Người nóng ruột nhất, không ai khác là Thái sư Thượng phụ Trần Thủ Độ. Đến khi hay tin công chúa Thuận Thiên vợ Trần Liễu có thai thì ông không yên được nữa. Thái sư bàn với vợ:

MỤC LỤC

Lời nói đầu.....	3
Lời người biên soạn.....	5
Dòng họ Đông A.....	7
Trần – Lí một nhà.....	11
“Tan đàn xẻ nghé”.....	15
Sóng gió lại yên.....	19
“Con ta đấy!”.....	23
Ba vị tam khôi buổi đầu triều.....	27
Chuyện tình Trần Quốc Tuấn.....	31
Hàn Thuyên – nhà thơ với “điệp vụ” vua giao.....	35
“Đầu thần chưa rơi xuống đất...”.....	39
Tướng quân Lê Phụ Trần.....	43
Trần Thánh Tông – tiếng thơm để lại.....	47
“Lê Văn Hưu bàn”.....	51
Cụ Hai làng Ném.....	55
Lời nói làm xoay chuyển tình thế.....	59
Quốc công và Thượng tướng.....	63
Vị vương gia mang hiệu Chiêu Văn.....	67
Tướng quân Phạm Ngũ Lão.....	71
“Hoài Văn tuổi trẻ chí cao”.....	75

“Thà làm quỳ nước Nam”.....	79
Những “trụ xương cánh” của đại vương.....	83
An Tư công chúa.....	86
Trương Hán Siêu – người tài không học vị.....	90
Vị trại trạng nguyên thời Trần.....	94
Trần Khánh Dư – vị tướng lắm tài nhiều tật.....	98
Con voi của Hưng Đạo Vương.....	102
Mối tình Việt – Chiêm.....	105
Đại doãn Kinh sư Nguyễn Trung Ngạn.....	109
Chu Văn An và “Thất trăm sở”.....	113
Trần Khát Chân – danh tướng cuối đời Trần.....	117
Vị “tổng công trình sư” nhà Hồ.....	121
Bốn danh tướng nhà Hậu Trần.....	125
Nguyễn Biểu dĩ sử giặc Minh.....	129
Niên biểu.....	133
Tài liệu tham khảo.....	137